

Per-Markku Ristilammi

”I brons skugga”

ur

Orvar Löfgren & Fredrik Nilsson (red.)

Regionauterna: Öresundsregionen från vision till vardag
(2010)

Serie: Centrum för Danmarksstudier nr 24, ISSN: 1651-775X

Upplaga för elektronisk publicering 2022 för forsknings-, utbildnings- och biblioteksverksamhet och ej för kommersiella ändamål.

Publicerad med tillstånd från Makadam förlag.

DOI: <https://doi.org/10.37852/oblu.135.c192>

Tryckt utgåva finns i bokhandeln:

ISBN 978-91-7061-079-0

Makadam förlag, Göteborg & Stockholm

www.makadambok.se

Edition to be published electronically 2022 for research, educational and library needs, and not for commercial purposes. Published by permission from Makadam Publishers.

DOI: <https://doi.org/10.37852/oblu.135.c192>

A printed version is available through book stores:

ISBN 978-91-7061-079-0

Makadam Publishers, Göteborg & Stockholm, Sweden

www.makadambok.se

Denna text är licensierad under CC BY-NC-ND. Det betyder att du får sprida verket, men bara i icke-kommersiella sammanhang. Du får inte bearbeta verket och om du sprider det måste du ange ovanstående som upphovsperson för artikeln. Se fullständiga villkor:

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/deed.sv>

I den tryckta versionen av boken
fanns på denna sida ett fotografi på
ett skyltfönster, taget inifrån butiken.
Skyltdockorna har på sig mörka
kläder. På en skylt ovanför vikta
byxor står "50%". Utanför
skyltfönstret går en person.

I BRONS SKUGGA

Per-Markku Ristilammi

När affärer i centrala Malmö har realisation står det i många fall inte »rea« på skyltarna utan »udsalg« och »tilbud«. Det danska språkets närvaro i det svenska stadsrummet kan uppfattas som ett uttryck för att regional integration pågår. I detta fall tycks drivkraften vara marknadsrelaterad. Eftersom den danska respektive svenska regeringen har valt att hantera den globala ekonomiska nedgången på olika vis har valutaskillnader uppstått. Gränsens närvaro skapar därmed incitament för rörelse och i krisens spår har många danskar gjort sina första besök i Sverige. Under våren och sommaren 2009 föreföll rent av det danska språket lika vanligt som det svenska bland människorna som rörde sig i Malmö centrum. Mötet mellan dessa regionauter och lokala affärsidkare i Malmö ger upphov till meningsskapande processer där olikheter hanteras.

Dansk kund: Det var ju billigt det här... (kostym 12 000 SEK 50% tilbud)

Expedit: Ja, eller hur? Vi har ju bananvaluta nu. (skratt)

Det korta samtalet utspelades i en exklusiv klädesbutik i Malmö våren 2009 och synliggör hur skämt och samförståndsblinkningar kan användas för att hantera risken för friktion. Skillnader skapar nämligen också en hierarkisk ordning där de kapitalstarka står i ett motsatsförhållande till de kapitalsvaga. Denna hierarki kan ge upphov till en mängd olika känslor, till exempel en känsla av att köpa upp eller bli uppköpt av den Andre. Samförståndsblinkningen och skämtet är ett sätt att neutralisera denna risk och i en Öresundsregional kontext är detta korta ögonblick av stor betydelse. Regionen förmodas trots allt vila på ett friktionsfritt tillstånd mellan två jämbördiga nationer.

Skämtets förmåga att skapa intimitet och samförstånd gör det sålunda möjligt för

kunden och expediten att hantera det obehag som »bananvalutan« skulle kunna ge upphov till. Samförståndsblinkningen rymmer därmed också kulturella föreställningar om gemenskap och likhet, vilket blir än tydligare när några invandrarungdomar kommer in i butiken. De kommenterar och känner på de exklusiva kläderna. Expediten avslutar samtalet med den danske kunden, ställer sig nära ungdomarna och börjar vika kläder. Ungdomarna lägger märke till expediten, skrattar, och går ut ur butiken.

Expeditens påtagliga nervositet inför invandrarungdomarna tydliggör en parallellberättelse till den som berör den regionala integrationens relation till globala flöden. Den intimitet som omedelbart etablerades mellan den danske kunden och expediten hade sin grund i de skillnader som den globala ekonomiska krisen hade skapat, men vilade också på en outtalad idé om kulturell gemenskap – därför fungerade skämtet om bananvalutan. När invandrarungdomarna träder in på scenen blottläggs emellertid att regionen är sammanflätad med det globala på flera sätt och att meningsskapandet och samförståndet har sina gränser.

Öresundsregionen framstår således som en skärningspunkt mellan två olika globaliseringsstendenser, en som bygger på behovet av att kunna locka kapital från en internationell marknad och en som är ett resultat av internationell migration. Båda dessa sätter materiella avtryck i stadsrummet, men omges av olika meningsskapande – det snabba står mot det långsamma.

Vid tiden för brobygget och invigningen framstod regionen på den svenska sidan som bärare av en återuppstånden modernistisk dröm där stora infrastruktursatsningar var synonymt med framsteg och utvecklingsoptimism. Brobygget skulle återupprätta Malmös storhet och därmed även legitimera stadens anspråk på inflytande på såväl regional som nationell nivå. I mångt och mycket var denna dröm en effekt av vad som skulle kunna kallas en modernitetens fantomsmärta. Reminiscenser från industrisamhällets glansdagar drev retoriken kring brobygget. Snabba transporter från Göteborg längs E6 ner till kontinenten skulle få positiva bieffekter som också påverkade Öresundsregionen. Men brobygget var endast en beståndsdel i ett större stadspolitiskt projekt.¹

Om bron en gång liknades vid en liggande totempåle² så är Turning Torso en vertikal sådan, belägen i det exklusiva Västra hamnen-området i Malmö. Närmaste granne är det gamla varvsområdet. Torson tog snabbt över brons roll som skapare av ett diskussionsfält där samhälleliga drömmar och kulturell mening formulerades. I sammanhanget är det typiskt att Kockumskranen som symbol för Malmö inte ersattes av bron. På populära T-shirts har kranen istället avlösts av Torson.

Torson och Västra hamnen ingick i en *catwalk economy* där det var viktigt för stä-

I den tryckta versionen av boken fanns på denna sida ett fotografi av Turning torso. Fotografiet är taget ur grodperspektiv och har fokus uppåt på byggnaden. Ovanför byggnaden syns blå himmel, i nedersta kanten syns mörkare byggnader.

I den tryckta versionen av boken fanns på denna plats ett fotografi på människor som går på kullersten. Två personer syns bakifrån, de håller i inköspåsar. En person ses från sidan, och ser ut att titta i en plånbok eller mobiltelefon. I bakgrunden syns byggnader.

derna och regionen att framstå som attraktiva på en global arena för att på så sätt locka till sig investerare och investeringar. »City-branding« och liknande företeelser kräver emellertid en speciell form av frånvaro eller tomrum för att kunna attrahera.³ Arkitekturen får inte bli för lokal, regional eller nationell till sin karaktär. Den förmenta neutraliteten i denna tomrummets arkitektur utgör en nödvändig reliefgivande kontrast för olika varumärkesmarkeringar.

För att skaffa sig konkurrensfördelar på en global arena måste alltså städer och regioner antingen framställa sig själva såsom tillhörande den globaliserade världen, eller som i mycket nära kontakt med denna värld. Dessutom förutsätts en förmåga att pre-

sentera en sorts friktionsfria identifieringar, där underpriviligierade grupper nödvändigtvis ses som pittoreska inslag eller som kulturella resurser.

I den »brandbook« som gavs ut inför broinvigningen kan vi till exempel se att friktionslösheten är ett tydligt tema i beskrivningarna av en tänkt region.⁴ Oskarpa foton visar kostymklädda män i rörelse som starkt påminner om vad kulturgeografen Nigel Thrift benämnt »snabba subjekt« (*fast subjects*), människor inom den globala ekonomin som utan platsbundenhet söker en friktionsfri tillvaro.⁵ Dessa kan vara anställda inom internationella koncerner, de rör sig regelbundet mellan olika världsdelar och tillvaron präglas av att försöka upprätthålla ett normalt vardagsliv oberoende av vistelseort.

Det var således inte en tillfällighet att just dessa representationer återfanns i brandboken och det var knappast heller en tillfällighet att det saknades bilder av människor med icke-europeiskt utseende i samma bok. Dessa får i regel representera *slow subjects* och identiteter som förmodas bygga på platsbundenhet och traditionalism. De tycks förkroppsliga enklavisering och ghettolisering, anklagande begrepp riktade mot en platsbundenhet som inte anses följa med sin tid, som tycks ha fastnat i modernitetens avlagda fysiska uttryck – förorterna. Typiska företeelser i dessa miljöer är telefonkortsaffärer, guldsmedsaffärer, enklare restauranger, resebyråer, fruktaffärer, specerihandlare, slaktare, kemtvättar, små elektronikaffärer. Detta är en tendens som också återfinns i andra delar av den globaliserade västvärlden och kan beskrivas i termer av mångkulturell folklighet.⁶

Kännetecknande för detta stadsliv är att det omges av ett meningsskapande som förefaller ljusår från idén om den friktionsfria, snabbt rörliga regionen. Samtidigt med att den danska närvaron blir allt tydligare i Malmö centrum blir Malmö också känt på en global arena som ett exempel på misslyckad integration. För andra året i rad är danskarna den största invandrargruppen i Malmö och utgör således en betydande del av invandrarstaden Malmö med sina 29 procent utlandsfödda. Men när nationella och internationella medier rapporterar kring stenkastning och bränder på Rosengård och siffran 29 procent nämns är det inte danskarna som står i blickfånget. När ungdomar på Rosengård (och Nørrebro) konfronterar polisen i våldsamma iscensättningar av utanförskapets estetik är det inte det regionala sammanhanget som är det viktiga, det är sammansmältningen mellan den lokala och globala arenan som är drivkraften.

Spänningarna mellan olika sociala grupperingar märks i mötet i klädbutiken. De danska kunderna (som skulle kunna vara »invandrare«) och invandrarungdomarna (som skulle kunna vara »danska kunder«) rör sig i olika meningssammanhang när de stiger in i den exklusiva klädbutiken. Avgörande för Malmös och Öresundsregionens framtid blir hur dessa meningssammanhang kan fogas samman i samma berättelse, en berättelse där skämt och samförståndsblinkningar inte följer en global, kolonial logik, utan en kosmopolitisk.

Noter

1. Tove Dannestam, *Stadspolitik i Malmö. Politikens meningsskapande och materialitet*, Lund 2009.
2. *Invoking a Transnational Metropolis. The Making of the Øresund Region*, red. Per Olof Berg, Anders Linde-Laursen & Orvar Löfgren, Lund 2000.
3. *Invoking a Transnational Metropolis*.
4. *Øresundsbron på uppmärksamhetens marknad. Regionbyggare i evenemangsbranschen*, red. Per Olof Berg, Anders Linde-Laursen & Orvar Löfgren, Lund 2002.
5. Nigel Thrift, *Spatial Formations*, London 1996.
6. Jfr här med Robert Venturis resonemang kring begreppet »the vernacular« utifrån arkitekturen i Las Vegas, Robert Venturi, Denise Scott Brown & Steven Izenour, *Learning from Las Vegas*, Cambridge, Mass. 1972.

Referenser

- Invoking a Transnational Metropolis. The Making of the Øresund Region*, red. Per Olof Berg, Anders Linde-Laursen & Orvar Löfgren, Studentlitteratur, Lund 2000
- Øresundsbron på uppmärksamhetens marknad. Regionbyggare i evenemangsbranschen*, red. Per Olof Berg, Anders Linde-Laursen & Orvar Löfgren, Studentlitteratur, Lund 2002
- Dannestam, Tove, *Stadspolitik i Malmö. Politikens meningsskapande och materialitet*, Statsvetenskapliga institutionen, Lunds universitet, 2009
- Thrift, Nigel, *Spatial Formations*, Sage, London 1996
- Venturi, Robert, Brown, Denise Scott & Izenour, Steven, *Learning from Las Vegas*, MIT Press, Cambridge, Mass. 1972